

Ἱερὰ Μονὴ Τιμίου Σταυροῦ

Ἱερὰ Μονὴ Τιμίου Σταυροῦ

Ἡ ἵδρυσις τοῦ μοναστηριοῦ ἀνάγεται κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους τῆς Παλαιστίνης. Εἰς τὸ Ἱερὸν βῆμα τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε τὸ δέντρον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν, ἐφύτευσεν ὁ Λῶτ καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐποιήθη ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν κεντρικὴν Ἐκκλησίαν ἀνεκαλύφθησαν, πρὶν ὀλίγα χρόνια, τμήματα μωσαϊκοῦ δαπέδου, τὰ ὁποῖα χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1040 μ.Χ. Τὸ 614, οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ συντόμως ἐπανεκτίσθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Τὸν 11ον αἰῶνα, ὁ Αἰγύπτιος μονάρχης Ἑλ –Χάκεμ προῦκάλεσε τεραστίους καταστροφὰς εἰς τὰ μοναστήρια καὶ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ. Τότε ἐπεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ ἀγιορείτου Ἰβηρος μοναχοῦ Προχόρου, ὁ ὁποῖος καὶ τὸ ἐπάνδρωσε μὲ μοναχοὺς. Εἰς τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς τῶν Μαμελούκων, εἶχε γίνῃ τὸ σπουδαιότερον καὶ τὸ πιὸ φημισμένον κέντρον τοῦ Ἰβηρικοῦ μοναχισμοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Γῆν. Οἱ μοναχοὶ ξεπερνοῦσαν τοὺς ἑκατό, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν λόγιοι, ἄνθρωποι τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Μαζί τους ἔζησε καὶ ὁ περίφημος ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Ἰβηρίας Σῶτα Ρουσταβέλη. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰῶνος τὸ μοναστήριον μὲ ὅλην τὴν πνευματικὴν καὶ ὑλικὴν περιουσίαν του περιῆλθε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ 1857 ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὀργάνωσε τὴν περίφημον θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία ἦτο εἰς λειτουργίαν μέχρι τὸ 1905. Σήμερον, τὸ σπουδαῖον αὐτὸ μοναστήριον μὲ τοὺς ἀνεκτιμήτους πνευματικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς χρησιμοποιεῖται ὡς ὀλοζώντανον Μουσεῖον τοῦ Ἑλληνορθόδοξου Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἡ Μονὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἶναι ἕν τεράστιον κτιριακὸν συγκρότημα. Τὴν σημερινὴν του μορφήν ἀπέκτησε τὸ 1855 ὅταν ἰδρύθη εἰς αὐτὸ ἡ περίφημος θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Τὸ ἐντυπωσιακὸν κωδωνοστάσιον τῆς Μονῆς εἶναι τοῦ 10' αἰῶνος. Τὸν ἴδιον αἰῶνα κατεσκευάσθη καὶ τὸ κτίριον, εἰς τὸ ὁποῖον στεγάζεται ἡ περίφημος Βιβλιοθήκη τοῦ Μοναστηρίου.

Τὸ κτιριακὸν συγκρότημα τοῦ μοναστηρίου χωρίζεται εἰς πέντε ὀρόφους. Εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον εὐρίσκονται διαφόροι κρύπται, ἀποθήκαι, ἐργαστηριακοὶ χῶροι, τὸ ἐλαιοτριβεῖον, στέρναι, οἱ παλαιοὶ στάβλοι, εὐρύχωροι αὐλαὶ καὶ μικρὰ κηπάρια. Εἰς τὸν δεῦτερον καὶ τρίτον ὄροφον ὑπάρχουσιν αἱ αἴθουσαι διδασκαλίας, ἡ κοινὴ τράπεζα τῆς Σχολῆς, τὸ μαγειρεῖον, οἱ φοῦρνοι, μικρὰ παρεκκλήσια, ἡ κεντρικὴ βιβλιοθήκη καὶ τὰ ἀναγνωστήρια τῶν μαθητῶν. Ὁ τέταρτος καὶ πέμπτος ὄροφος ἐστéγαζαν τὰς εὐρυχωροὺς καὶ ἐπιβλητικὰς αἴθουσας τελετῶν, τὸ μουσεῖον καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς. Τὸ κτιριακὸν συγκρότημα τοῦ μοναστηρίου εἶναι τετράγωνον εἰς τὸ σχῆμα του, τὸ Καθολικὸν καταλαμβάνει τὸ κέντρον τοῦ κτιρίου, ἐνῶ τὰ πανύψηλα τείχη συμβάλλουσιν ὥστε τὸ μοναστήριον νὰ ὁμοιάζει μὲ κάστρον.

Τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς τοῦ Σταυροῦ ἦτο ἀρχικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου. Ἀργότερον ἠφιερῶθη εἰς τοὺς Βασιλέας καὶ

Ἰσαποστόλους Κωνσταντῖνον καὶ Ἑλένη καὶ εἰς τὴν Ὑψωσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ὁ ναὸς ἀρχιτεκτονικῶς ἀνήκει εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς τρίκλιτης Βασιλικῆς μὲ ἕναν κεντρικὸν τροῦλλον καὶ τρία ὑποθόλια καὶ εἶναι ὁ μοναδικὸς ναὸς εἰς τὴν Παλαιστίνην μὲ τὸν συγκεκριμένον ἀρχιτεκτονικὸν τύπον. Πάντως τηρεῖ τὸν τύπον βυζαντινοῦ ναοῦ, ποὺ συναντοῦμε κατὰ τὸν Ζ΄ αἰῶνα καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ τὰ περισσότερα μωσαϊκὰ ποὺ τὸ διακοσμοῦσιν, ἀνήκουσιν εἰς τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα. Μετὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα δὲν εἶναι γνωστὴ κάποια ἐπέμβασις εἰς τὸ κτίριον, ἐνῶ τὸ 1644 ἔγινε ἐπισκευὴ εἰς τὸν τροῦλλον καὶ τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα ἔγινε ἡ προσθήκη τοῦ τέμπλου. Εἰς τὸ Καθολικὸν συναντοῦμε δυὸ στρώματα μωσαϊκῶν δαπέδων. Τὸ πρῶτο εἶναι τμήματα ἀπὸ τὸ μωσαϊκὸν δάπεδο τοῦ πρώτου βυζαντινοῦ ναοῦ, ποὺ χρονολογοῦνται τὸν Στ΄ αἰῶνα.

Τὸ δεύτερον εἶναι τὸ μωσαϊκὸν δάπεδον τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνα, ποὺ διατηρεῖται μέχρι σήμερον ἀκέραιον. Καὶ τὰ δυὸ στρώματα μωσαϊκῶν εἶναι βυζαντινῆς τεχνοτροπίας, παρόμοια μὲ μωσαϊκὰ ἄλλων ναῶν εἰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης καὶ κυρίως εἰς τὴν Μαδηβάν.

Οἱ τοῖχοι τοῦ Καθολικοῦ κοσμοῦνται μὲ τοιχογραφίας τῶν ὁποίων αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἰβηρικὴν γλῶσσαν. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι κατεσκευασμένα μὲ γεωργιανὴν τεχνοτροπίαν. Τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰβηρικὴν, καταδεικνύει τὴν παρουσίαν μοναχῶν καὶ τῶν δύο ὁμοδόξων λαῶν εἰς τὴν Μονήν. Αἱ τοιχογραφίαι χρονολογοῦνται τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα.

Τὸ τέμπλον ἀνήκει εἰς τὸν ΙΘ΄ αἰῶνα καὶ εἶναι κτιστόν. Περιλαμβάνει τὰς εἰκόνας τῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς μετάλλια, τὰς εἰκόνας τεσσάρων σπουδαίων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων (Ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, Ἅγιος Ἰουβενάλιος, Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος καὶ Ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων) καὶ δυὸ ἑξαπτέρυγα, τὰ ὁποῖα πλαισιώνουσιν τὰς εἰκόνας τῶν Ἱεραρχῶν. Αἱ μεγάλαι φορηταὶ εἰκόνες τοῦ τέμπλου εἶναι ἱστορημέναι ἐπὶ ξύλου καὶ φαίνεται νὰ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἡγεμονίας τοῦ Νικηφόρου. Ἐπίσης τοιχογραφοῦνται ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, καθὼς καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας Χριστιανοὶ πρὸ Χριστοῦ. Σπουδαῖον ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ παρεκκλήσιον, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν.